HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הן ומגרשיהן [א] הן ומגרש למיסתרינהו קיימי אמר רב אשי איצטריך סד"א אדמסתתרי ב] מסתתרי אי מיזדבני ליחלטו קמ"ל תנו רבנן [1]כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו (א)מה ת"ל מנין לכהן שהקדיש (א)שדה חרמו שלא יאמר הואיל ויוצא לכהנים והרי היא תחת ידי תהא שלי ודין הוא בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי לא כ"ש ת"ל והיה השדה בצאתו ביובל קודש לה' כשדה החרם וכי מה למדנו משדה החרם מעתה ה"ז בא ללמד ונמצא למד מקיש שדה חרמו לשדה אחוזה של ישראל מה שדה אחוזה של ישראל יוצא מתחת ידו ומתחלקת ג] לכהנים אף שדה חרמו יוצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים אמר מר ד] בשל אחרים אני זוכה מי דמי התם זוכה בעלמא הכא קא שקיל ליה ה] אמר רמי בר חמא איצטריך ס"ד אמינא הואיל וכתיב [2]ואיש את קדשיו לו יהיו הא נמי כי קדשיו דמיא מי דמי קדשיו לאו ברשותו הכא ברשותו אלא אמר רב נחמן איצטריך סד"א הואיל וכתיב [3]כי אחוזת עולם הוא להם הא נמי אחוזתו היא קמ"ל אחוזתו אחוזתו אין חרמו לא:

הדרן עלך המוכר שדהו
וסליקא לה מסכת ערכין

הן ומגרשיהן. כשהן מוקפות חומה: **והא למיסתרינהו קיימי.** כדאמר (לעיל דף לג:) אין עושין אותן טירין וכרכים: **סד"א אדמסתתרי.** ו] כל זמן שלא נסתרו אם מכרום קודם סתירתן ליחלטו קמ"ל: **מה ת"ל.** כשדה החרם מה בא שדה החרם ללמד על שדה היוצאת לכהנים ביובל: **שדה חרמו.** שדה שהחרים ישראל והגיעה לחלקו: **הואיל ויוצאה לכהנים.** אם לא יגאלנה שהרי היא שלו כשדה אחוזה ועכשיו הרי היא תחת ידי כו': **בשל אחרים אני זוכה.** אם היה שדה אחוזת ישראל יוצאה לכהנים ביובל היה לי חלק בה: **מה שדה אחוזה של ישראל.** אם גאלה כהן מיד הקדש יוצאה מידו ביובל ומתחלקת לכל אחיו הכהנים כדאמר באידך פירקא בפרק אין מקדישין (לעיל דף כה:) אף זו כו': (א) **הכא קא שקיל ליה** ז] **כו': ואיש את קדשיו לו יהיו.** ודרשינן ליה בהגוזל בב"ק (דף קט:) מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה אם יש עליו להביא חטאת או התנדב עולה או שלמים אין צריך לתתם לאנשי משמר אלא הוא עצמו מקריב ויטול העור ואוכל הבשר ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו: **קדשיו לאו ברשותו.** ולאו מכח דידיה קא שקיל להו אלא מקריב אימוריהם: **הכא ברשותו.** כלומר מכח דידיה קא שקיל להו ולא משלחן גבוה בשכר עבודה: **אלא אמר ר"נ.** להכי איצטריך למכתב ח] (ב) החרם דסד"א כו' והאי נמי אחוזתו היא ואם הקדישה ולא גאלה לא תצא לכהנים ביובל אלא יהא לו רשות לגאלה לעולם: **קמ"ל.** היקש דאיתקש שדה החרם לשדה אחוזתו של ישראל דתצא מתחת ידו ותתחלק לכהנים דאחוזתו היא דיש לה גאולת עולם אבל חרמו לא הויא כאחוזה ליגאל לעולם:

הן ומגרשיהן למיסתרינהו קיימי. וא"ת מאי נפקא מינה אם נסתרו כיון שהיו מוקפות חומה מעיקרא דהא תניא לעיל אשר לו חומה ואע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן ושמא י"ל דאתיא כרבי ט] י] אלעזר בר' יוסי ושאני הכא כיון שהם ראויות שלא יהא להם חומה לא תועיל להם קדושת חומה שהיה קודם לכן יא] כאילו לא היתה מעולם:

מי דמי התם זוכה. והכא נמי הוי מצי למיפרך יב] כשהוא זוכה בשל אחרים והוי במשמר שלו אבל הכא רצה לזכות משמר אחר והיא אינה מתחלקת לכהנים של משמר אחר כדפי' לעיל (דף כה.) אלא דעדיפא מינה פריך יג] שאפילו באה משמרתו כשיוצאה לכהנים אין לזכות מהאי קל וחומר:

אמר רמי בר חמא איצטריך כו' [אלא] אמר רב נחמן [איצטריך] ס"ד כו'. ואם תאמר מאי היא דנאמר ודין הוא והלא אין לנו לומר שזוכה בו מטעם קל וחומר אלא מטעם דכתיבי קראי יד] דאיש כי יקדיש לרמי בר חמא ולאחוזת עולם לרב נחמן וי"ל דמכל מקום ניחא ליה לאיתויי קל וחומר כך מסברא:

הא קא משמע לן אחוזתו אחוזתו אין חרמו לא. ואם תאמר הא לעיל ילפינן טו] מהקישא דמקיש שדה חרמו לשדה אחוזה לישראל ואמאי דריש ליה הכא מאחוזתו ויש לומר דהכי פירושו קא משמע לן מאחוזתו של כהן דאחוזתו דוקא יש לה גאולת עולם ואינה מתחלקת לכהנים ביובל אבל שדה חרמו מתחלק לכהנים ביובל (ב) מהיקשא דמקשינן ליה לשדה אחוזה של ישראל ולא הויא כשדה אחוזתו ליגאל לעולם וכן פרש"י:

הדרן עלך המוכר שדהו וסליקא לה מסכת ערכין

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' (פ"ד מהלכות ערכין הלכה כג) [פ"ו שם הלכה ו]:

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַייָ כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כז כא
2. וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: במדבר ה י
3. וּשְׂדֵה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם: ויקרא כה לד

◆

שינויי נוסחאות

א] ומגרשיהן והא למסתרינהו קיימי (ש"מ), **ב]** אדמסתתרי מזדבני וליחלטו [והסאר נמחק] (ש"מ), **ג]** ומתחלקת לאחיו הכהנים אף (ש"מ), **ד]** מר ודין הוא בשל כו'. וקלת מזה בב"ק ק"ט (ע"ב) (ש"מ), **ה]** ליה. ס"י כולה (ש"מ), **ו]** אדמסתתרי. עד שלא נסתרו (ש"מ), **ז]** ליה כולה [הס"ד] (ש"מ), **ח]** למכתב כשדה החרם (ש"מ), **ט]** נ"א כר"י בר"י אי נמי שאני הכא כו' (צ"ק), **י]** כרבי ישמעאל בר' יוסי דפליג עליה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא אי נמי אפילו כרבי אלעזר ברבי יוסי (ש"מ), **יא]** לכן והוי ליה כאילו (ש"מ), **יב]** למיפרך מי דמי התם כשהוא זוכה בשל אחרים הוי במשמר שלו אבל הכא רלה לזכות במשמר אחר (ש"מ), **יג]** פריך. ס"א דאפילו פגע יובל במשמרתו אין לו לזכות בה (ש"מ), **יד]** גי' ל"ק דאיש את קדשיו, **טו]** ילפינן לה מהיקשא (ש"מ),

מסורת הש"ס

א) [לעיל כט.], ב) עי' ל"ק,

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה שדה וכו' אף זו כו' הס"ד ואח"כ מ"ה ה"ג הכא: (ב) ד"ה אלא וכו' למכתב כשדה החרם דסד"א:

◆

מוסף רש"י

שהקדיש שדה חרמו. שדה שהחרים ישראל והגיע לחלק כהן זה, שלא יאמר הואיל וכשיגיע יובל אם לא אפדנה אני מיד גזבר ויגאלנה אחר תתחלק לכהנים ביובל, כדין מקדיש שדה אחוזה, דהא שדה חרם לגבי כהן אחוזה היא, כדכתיב כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו, ועכשיו שאני מוחזק בה תהא שלי, שהרי דין הוא, **בשל אחרים אני זוכה.** אם היה ישראל מקדיש שדה אחוזתו כשיגיע יובל תתחלק לי, בשל עצמי לא כל שכן (לעיל כט.). **ת"ל כו' כשדה החרם.** והאי קרא במקדיש שדה אחוזה כתיב (שם). **מה שדה אחוזה.** שהקדיש ישראל וגאלה אחד מן הכהנים תצא מידו ביובל ותתחלק לכל בני המשמר, כדאמר בפרקין דלעיל (כה:) אחוזתו שלו ואין זו שלו, אף שדה חרמו כו' (לעיל כט.).

הדרן עלך מסכת ערכין

◆

רבינו גרשום

הן ומגרשיהן. כלומר עם חומתן: **הן ומגרשיהן למיסתרינהו קיימי.** כלומר הא עומדין ליסתר חומתן שהרי אין עושין אותן לא טירין ולא כרכין ואכתי לית להו בתי ערי חומה: [אפילו הכי איצטריך גאולת עולם **סד"א אדמיסתתרי איסתורי.** כלומר מקמי דליסתרי **אי** מיזדבני ליחלטו קמ"ל גאולת עולם: **שדה חרמו.** שהחרימה ישראל ובאתה ליד כהן והקדישה ולא הספיק לגאלה עד שפגע בו יובל: **שלא יאמר הואיל** ויוצאה לכהנים ביובל. דהאי כהן שמקדיש שדה חרמו הוי כאילו הקדיש שדה אחוזתו ולא גאלה שיוצאה לכהנים ביובל: **בשל אחרים.** שדה שהקדישה ישראל ולא גאלה שיוצאה לכהנים **אני זוכה בה: בשל עצמי לא כל שכן.** שאזכה בה שלא תצא מתחת ידי: **מה שדה אחוזה של ישראל.** שהקדישה ישראל ולא גאלה שיוצאה מיד הקדש לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים **יוצאה** מידו **ומתחלקת לכל אחיו הכהנים** כדאמר לעיל בפרק המקדיש שדהו שאחוזתו שלו ואין זו שלו אלא של כל הכהנים: **אף שדה חרמו יוצאה. ומתחלקת לכל אחיו הכהנים]: מי דמי התם.** קא זכי בעלמא. דרחמנא זכי ליה שדה אחוזה של ישראל היוצאה לכהנים עם שאר הכהנים: **הכא קא שקיל ליה כוליה.** כלומר ממי זכה שיתפוס שדה חרמו לעצמו: **אמר רמי בר חמא.** אכתי איצטריך דסד"א דהאי ודין הוא דינא הוא **הואיל וכתיב ואיש את** קדשיו לו יהיו [ומפרש בסיפרי מנין לישראל שהיה מודד תרומה לכהן ע"ג קרקע מנין שכל כהן שיבא שם באותה שעה שהוא מודד שיש לו חלק בהן כמו זה הראשון ת"ל איש את קדשיו לו יהיו] כלומר לכולן בשוה יכול אפילו מדד לו לתוך קופתו של ראשון שיזכה אחר עמו ת"ל אשר יתן לכהן לו יהיה ולא לאחר סד"א כי היכי דזוכה בקדשים שנוטל חלקו עם כהן ראשון אם בא עד שלא מדד לו שאינו יכול לדחותו [והאי שדה חרמו כקדשים דמי ולא יהא אדם יכול לדחותו אלא תהא שלו להכי איצטריך היקישא]: **מי דמי.** האי קדשים לחרמו. קדשים **לאו ברשותו** נינהו אלא ברשות ישראל נינהו וזכי ליה רחמנא **הכא** האי שדה חרמו **ברשותו** הוא ומאן זכי ליה ולאו דינא הוא: **איצטריך סד"א הואיל וכתיב כי אחוזת עולם היא להם.** דהדרא ליה ביובל ואינה יוצאה מידו האי נמי שדה חרמו אחוזתו היא ולא תצא מתחת ידו להכי איצטריך היקישא דאחוזתו היא שלו אבל שדה חרמו לא אלא תצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים. לשון מורי הגאון. קדשיו לאו ברשותיה (א)דמוקי [ליה] להאי קרא בגזל הגר ומת שמשלם קרן וחומש לכהנים [ואשם למזבח]: הדרן עלך המוכר שדהו וחסלת מסכת ערכין

(א) עי' ב"ק דף ק"ט דמשמע דמיירי בכהן שבא להקריב קרבנותיו במשמר שאינו שלו דמ"מ עבודתה ועורה שלו ע"ש ואולי דר"ל מדסמיך ליה לקרא דגזל הגר דרשינן סמוכין דהך קרא נמי מיירי בגזל הגר וכגון בכהן שגזל את הגר דיכול להקריב האשם במשמר אחר ועבודתה ועורה שלו.

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת עֲרָכִין וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת עֲרָכִין וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לָא נִתְנְשֵׁי מִינָךְ מַסֶּכֶת עֲרָכִין וְלָא תִתְנְשֵׁי מִינָן לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי (ג"פ): ואחר כך יאמר: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחַאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרַם בַּר פָּפָּא רָכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לִדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת עֲרָכִין כֵּן תְּעַזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָאָה מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוַּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאֲתָבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וִיקָרֵיהּ, [וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: